

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 6/2013

Gruzie v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu

—
Listopad 2013

Gruzie v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu

—
Václav Lídí

12. listopad 2013

Briefing Paper 6/2013

Gruzie v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu

–
Listopad 2013

Společně s Moldavskem je dnes Gruzie považována za nejprogressivnější členský stát Východního partnerství (VP). Očekává se, že na třetím summitu VP, který se bude konat 28.-29. listopadu 2013 ve Vilniusu dojde k výraznému posunu integrace země do evropských struktur. Zejména by mělo dojít k podpisu asociační dohody s Evropskou unií a dohody o zóně volného obchodu mezi Gruzii a EU (DCFTA).

První kontakty mezi Unií a Tbilisi probíhaly již od roku 1992, avšak legální rámec vztah obou subjektů získal až v roce 1999, kdy vstoupila v platnost Dohoda o partnerství a spolupráci (PCA). Brusel však Gruzii a celý jižní Kavkaz v 90. letech a na počátku nového tisíciletí považoval za geograficky vzdálenou oblast, kde navíc měla své geostrategické zájmy Ruská federace. K tomu je navíc nutné připočítat absenci nástrojů, které by umožnily EU vést aktivnější zahraniční politiku. Společná zahraniční a bezpečnostní politika (CFSP) stejně jako společná bezpečnostní a obranná politika (CSDP) společenství se teprve formovaly. Proto se v tomto období EU zaměřila spíše na podporu budování demokratických institucí v zemích jižního Kavkazu a bezpečnostně-politické otázky přenechala například OBSE a OSN. Jednou z nejvýznamnějších iniciativ EU v devadesátých letech byla snaha společenství o **diverzifikaci energetických zdrojů** prostřednictvím projektů Mezistátní doprava ropy a plynu do Evropy (INOGATE) a Dopravní koridor Evropa-Kavkaz-Střední Asie (TRACECA). Tyto iniciativy však nenaplnily původní očekávání, protože velká část projektů zůstala doposud pouze na papíře. Přesto jsou významné už jen tím, že se Unie díky nim vážně začala zabývat řešením vlastní energetické bezpečnosti a celkovou situací v regionu centrální Eurasie.

V roce 2001 Švédsko jako první předsednická země Rady EU označilo jižní Kavkaz za jednu z priorit svého předsednictví. Nicméně až teprve v červenci 2003 byl ustaven úřad Zvláštního představitele EU pro region jižního Kavkazu, kterým se stal finský diplomat Heikki Talvitie. V prosinci téhož roku byl jižní Kavkaz poprvé definován v Bezpečnostní strategii EU jako region bezpečnostního zájmu společenství. Byl nahlížen skrze optiku možných bezpečnostních hrozeb, především nelegální migrace, mezinárodního organizovaného zločinu, terorismu a energetické bezpečnosti. K definitivní změně přístupu Unie k regionu došlo po gruzínské **Revoluci růží** z listopadu 2003. Již v červnu 2004 Rada EU zahrнула celý jižní Kavkaz do programu Evropské politiky sousedství (ENP).

Nové vedení Gruzie včele s tehdejším premiérem a budoucím prezidentem Michaiilem Saakašvilim považovalo integraci do EU a Severoatlantické aliance za primární cíl zahraniční politiky země, jak se uvádí v Národním bezpečnostním konceptu Gruzie z roku 2005. Zahraničně-politický **vektor spolupráce s NATO** v období do srpna 2008 postupně **převážil nad integrací do EU**. Rozhodujícími faktory, které vedly k prioritizaci vstupu do NATO, byly bezpečnost a načasování. Tbilisi vycházelo ze závěru, že než může dojít k plné demokratizaci a hospodářskému rozvoji, bude nejprve nutné zajistit teritoriální integritu země. Z pohledu gruzínské vlády separatismus Abcházie, Jižní Osetie a v menší míře

Adžárie bránil smysluplnému provedení reformem. Jenže Brusel v tomto ohledu zastával naprosto opačný názor. EU se snažila přesvědčit Tbilisi, že prosperující a demokratická Gruzie bude atraktivní pro separatisty, kteří se sami rádi reintegrují. Navíc v samotné Unii docházelo k rozporům mezi těmi členskými státy, které chtěly podporovat Gruzii a těmi, které si nechtěly znepřátelit Rusko. Proto gruzínské vedení začalo čím dál tím více preferovat integraci do struktur NATO, která byla podporována tehdejší americkou administrativou George W. Bushe.

Druhým faktorem, který omezoval rozvoj vztahu mezi Gruzii a EU, byla otázka načasování. Saakašviliho vláda se snažila co nejrychleji zbavit Gruzii stigma zkorumpovaného postsovětského státu prostřednictvím řady ambiciózních reformem. Aby mohli udržet tempo reformem, potřebovali vládní představitelé uznání ze strany Západu a incentivy, které by mohli představit svým voličům. Avšak EU byla vůči Gruzii značně zdrženlivá a namísto jasného cíle členství došlo pouze k podepsání pětiletého Akčního plánu ENP v listopadu 2006. Brusel byl navíc odmítavý vůči neoliberalním reformám, které Saakašvili v zemi prosazoval pod vlivem Spojených států. Základní premisou těchto reformem bylo to, že předchozí Ševarnadzeho režim byl zkorumpovaný kvůli přebujelému státnímu aparátu, který bylo proto nutné co nejvíce omezit. Nicméně EU by dávala spíše přednost důsledné **reformě regulačních institucí**. Právě v této době se začala gruzínská proreformní elita dělit na dva základní tábory, jejichž kontury jsou patrné dodnes: na zastánce **integrace do EU** na jedné straně a na druhé straně na zastánce **neoliberalismu a úzkého transatlantického napojení na USA**.

Po válce s Ruskem ze srpna 2008 však musela Gruzie přehodnotit své integrační priority a navíc také uznat, že státní integritu není schopná obnovit silou, ale jedině s použitím soft power. Ve stejném období byl v USA zvolen prezidentem Barack Obama, který již nebyl tolik nakloněn členství Gruzie v Alianci jako jeho předchůdce. Navíc právě v roce 2008 začala EU mnohem více působit v Gruzii na bezpečnostně-politické úrovni, jak po ní dlouhodobě žádala místní vláda. Evropská unie nejenže významným způsobem přispěla k uzavření příměří mezi oběma stranami, ale navíc také do Gruzie poslala vlastní monitorovací misi. V květnu 2009 došlo v Praze v rámci ENP k zahájení programu VP, což pro tbiliskou zahraniční politiku představovalo dlouho očekávaný incentív.

V říjnu 2012 zvítězila v parlamentních volbách politická strana **Gruzínský sen Bidziny Ivanišviliho**, která porazila dosavadní vládnoucí Sjednocenou národní stranu Michaila Saakašviliho. Volby, které proběhly podle západních pozorovatelů korektně, byly následovány prvním demokratickým transferem moci v dějinách země. **Nástup Gruzínského snu byl potvrzen i během prezidentských voleb** konaných 27. října 2013, které vyhrál kandidát současné vládnoucí strany Giorgi Margvelašvili. Premiér Ivanišvili se sice snaží o zlepšení vztahů s Ruskem, avšak opakovaně zdůrazňuje, že prioritou pro jeho vládu zůstává integrace do EU a NATO. O Ivanišviliho proevropském směřování vypovídá

Briefing Paper 6/2013

Gruzie v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu

–
Listopad 2013

například to, že **do Bruselu uskutečnil svoji první zahraniční cestu** a že v únoru 2013 v Gruzii pořádal druhé neformální setkání představitelů VP. Hlavními podporovateli gruzínské integrace jsou především země, které vstoupily do EU po roce 2004, ale také například Švédsko, Německo a Francie. Rusko se v posledních měsících snaží stupňovat tlak na Tbilisi, aby ustoupilo od proevropského kurzu. Ruské jednotky umístěné v Abcházii a Jižní Osetii začaly na hranicích s Gruzii natahovat ostnaté dráty a další obranné prvky. Mezi oběma zeměmi nebyla doposud ani uzavřena mírová smlouva, ani obnoveny diplomatické styky. Jediným opravdu hlasitým vnitřním protivníkem integrace Gruzie do EU zůstává **místní pravoslavná církev**, která se obává oslabení tradiční vazby na Moskvu a také toho, že EU podporuje práva homosexuálů a náboženských menšin.

Jednání o asociační dohodě a smlouvě o zóně volného obchodu mezi Tbilisi a EU byla dokončena letos v červnu. Předpokládá se, že by na vilniuském summitu VP mohlo dojít k podpisu obou těchto dokumentů. Zejména vstup do zóny volného obchodu by měl Gruzii, která byla tvrdě zasažena finanční krizí, umožnit zvýšit export do EU o 12 % a import z EU o 7,5 %. Kromě toho je nutné zmínit, že v únoru 2013 byl schválen **akční plán na uvolnění vízového styku mezi Gruzii a EU**. V současné době probíhá harmonizace vzájemné vízové legislativy, která by měla být dokončena do listopadu. Gruzie se tak stane jednou z nejúspěšnějších členských zemí VP. Aby nedošlo k zvrácení tohoto vývoje, EU by neměla opakovat své chyby, kterých se vůči Gruzii dopouštěla v minulosti. Především musí být schopná v rozumné míře podpořit Gruzii i v bezpečnostně-politické sféře a nesmí také zapomínat na to, že veškerá gruzínská reformní činnost je poháněna incentivy ze strany Západu. A jak se zdá, po summitu ve Vilniusu bude jediným opravdu smysluplným krokem zahájení přístupových rozhovorů s Gruzii. Kromě toho může znamenat úspěch Gruzie v zapojení do západních integračních struktur výraznou pobídku pro ostatní státy regionu jako je Arménie, Ázerbájdžán i Turecko.

Zdroje

- Blank, Stephen. "Russia's Principled Caucasus Policy." *Central Asia – Caucasus Analyst* 10 (2013).
- Cornell, Svante E. et al. *Caucasus: A Challenge for Europe*. (Stockholm: The Central Asia and Caucasus Institute – Silk Road Studies Program, 2006).
- Cornell, Svante E. et al. *The Wider Black Sea Region: An Emerging Hub in European Security*. (Stockholm: The Central Asia and Caucasus Institute – Silk Road Studies Program, 2006).
- Frost, Alexander. "The Collective Security Treaty Organization, the Shanghai Cooperation Organization, and Russia's Strategic Goals in Central Asia." *China and Eurasia Forum Quarterly* 7 (2009): 83-102.
- Halbach, Uwe. "Vladimir Putin's Eurasian Union: A New Integration Project for the CIS Region?" *Stiftung Wissenschaft und Politik Comments* 51 (2011): 1-4.
- Hikari Cecire, Michail. "Turkey-Georgia-Azerbaijan: Trilateralism and the Future Black Sea Regional Geopolitics." *Central Asia – Caucasus Analyst* 10 (2013).
- Ismailov, Eldar et al. *Central Asia 2008: Analytical Annual*. Stockholm: Central Asia and Caucasus Press, 2009.
- Kempe, Iris et al. "The South Caucasus between the EU and the Eurasian Union." *Caucasus Analytical Digest* 51-53 (2013).
- Puppo, Lili Di et al. "The Foreign Policy of Armenia and Georgia." *Caucasus Analytical Digest* 37 (2012).
- Puppo, Lili Di et al. "The Role of the European Union in the South Caucasus." *Caucasus Analytical Digest* 35-36 (2012).
- Puppo, Lili Di. *Between hesitation and Commitment: The EU and Georgia after the 2008 War*. (Singapore: The Central Asia and Caucasus Institute – Silk Road Studies Program, 2010).
- Sadowski, Rafal. *Partnership in Times of Crisis: Challenges for the Eastern European Countries' Integration with Europe*. (Warsaw: Centre for Eastern Studies, 2013).
- Tsereteli, Mamuka. "Georgia's NATO Membership Will Bring Regional Stability." *Central Asia – Caucasus Analyst* 8 (2013).
- Tsereteli, Mamuka. "Why the South Caucasus Needs A Stronger US and EU Policy." *Central Asia – Caucasus Analyst* 5 (2013).
- Zhorzholiani, Archil. "Will Georgia Follow Armenia's Path towards Eurasian Union?" *Central Asia – Caucasus Analyst* 9 (2013).
- www.czso.cz, www.businessinfo.cz
- <http://lenta.ru>, www.novayagazeta.ru
- <http://data.worldbank.org>, www.euractiv.com
- www.eap-index.eu, www.eap-csf.eu
- <http://eeas.europa.eu/enp>
- www.crrccenters.org/caucasusbarometer

Briefing Paper 6/2013

Gruzie v předvečer summitu Východního partnerství ve Vilniusu

–
Listopad 2013

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

Asociace pro mezinárodní otázky je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám doma i v zahraničí a dlouholeté historii je AMO vnímána jako čelní nezávislá instituce svého druhu v České republice.

K dosažení svých cílů AMO:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

VÝZKUMNÉ CENTRUM AMO

Výzkumné centrum Asociace pro mezinárodní otázky je předním českým think-tankem, který není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskuzi. Hlavním cílem Výzkumného centra je systematické sledování, analýza a komentování mezinárodního dění se zvláštním zaměřením na zahraniční politiku České republiky.

Výzkumné centrum bylo založeno v říjnu 2003 jako analytický útvar Asociace pro mezinárodní otázky se zaměřením na mezinárodní vztahy a zahraniční, bezpečnostní a obrannou politiku. Jádrem VC AMO je [tým analytiků](#), jejichž prostřednictvím nabízíme odbornou expertízu v hlavních problémech světových regionů a klíčových otázkách současné mezinárodní politiky. Výzkumné centrum zpracovává [vlastní odborné studie](#), analytici poskytují [komentáře](#) k aktuálnímu dění prostřednictvím médií. Dedikovanou platformou pro hodnocení mezinárodní politiky je [blog AMO](#).

